

Raport de monitorizare al Cetăților Dacice din Munții Orăștiei

Responsabil monitorizare Cetățile dacice din Munții Orăștiei

Dr. Daniela Mihai, informații dl. Vladimir Brilinski, Administrația Monumentului Sarmizegetusa Regia, conf. Dr. Gelu Florea, responsabil științific cetățile dacice din Munții Orăștiei

JUSTIFICAREA ÎNSCRIERII

Criteriul (ii): Cetățile dacice reprezintă o fuziune a tehnicilor și conceptelor arhitecturii militare care au creat un stil unic.

Criteriul (iii): Regatul geto dac din mileniul I p.Chr. a atins un nivel excepțional socio-economic și cultural simbolizat prin acest grup de cetăți.

Criteriul (iv): Dealul fortificat și succesorul lui mai evoluat, *oppidum*, au fost caracteristice pentru epoca târzie a fierului în Europa, și cetățile dacice sunt exemple excepționale ale acestui tip de fortificații.

Complexul fortificat, cunoscut sub numele generic de Cetățile dacice din Munții Orăștiei, este situat în sectorul central și vestic al unității geografice cu același nume, concentrate în jurul Apei Orașului (râul Gardistei), ce izvorăște din masivul Godeanu și se varsă în râul Mureș la Orăștie. Răspândite de-a lungul numeroaselor văi ale masivului, dispuse pe platforme somitale, pe terase naturale sau artificiale, a căror altitudine variază între valorile de 500-950 m, găsim aici o serie de habitate, cele mai multe fortificate, cu caracteristici și forme de o unitate surprinzătoare, care domină drumurile de acces către habitatul principal, Sarmizegetusa, de pe culmile Dealului Grădiștea (o ramificație a masivului Godeanu), aflat la 1200 m altitudine.

Cetatea dacică de la Sarmizegetusa Regia

Prin HOTĂRÂREA nr. 1237 din 12 decembrie 2012 s-a înscris trecerea unui monument istoric, cuprins în Lista patrimoniului mondial UNESCO, în inventarul centralizat al bunurilor din domeniul public al statului și în administrarea Ministerului Culturii, precum și transmiterea acestuia din administrarea Ministerului Culturii, în administrarea Consiliului Județean Hunedoara Publicat în Monitorul Oficial cu numărul 876 din data de 21 decembrie 2012.

În raportul anterior de monitorizare din anul 2012 semnalăm starea îngrijorătoare în care se aflau cetățile dacice din Munții Orăștiei. Față de situația menționată, schimbările care s-au petrecut în bine sunt sesizabile în cazul Sarmizegetusei Regia, care a fost preluată de către Consiliul Județean Hunedoara, care prin Hotărârea nr. 40/2013 a înființat Administrația monumentului istoric Sarmizegetusa Regia.

Consiliul Județean Hunedoara a preluat în administrare 18,3 hectare aferente monumentului Sarmizegetusa Regia. Datorită complexității problemelor existente, se înființează în 2013 Serviciul Public de Administrare a Monumentelor Istorice, căruia i se repartizează un buget de 12 miliarde anual, sprijinind totodată întreaga activitate de administrare.

În primul rând, a fost asigurată paza permanentă de către jandarmeria montană și firma de pază angajată de Consiliul Județean.

Montarea unei instalații moderne de supraveghere video la Costești, conștiinciozitatea și seriozitatea efectivelor de pază, reunite prin Planul de pază, au făcut ca fenomenul braconajului arheologic, în zona administrată, să dispară complet. În timp ce în celelalte cetăți s-au săpat în luna octombrie, în numai 8 zile peste 300 de gropi, la Sarmizegetusa nu a fost semnalată niciuna. (informații preluate de la dl. Brilinski Vladimir.

A fost recuperată *in situ* o piesă unică, evaluată la peste 1 milion de euro. O matriță antică de bronz.

Protejarea monumentelor prin regulamentul de vizitare și prin intervenția fermă a dispozitivului de pază, a fost una de succes, neînregistrându-se nicio degradare a vreunui monument în această perioadă.

Au fost stabilite două trasee de vizitare în incinta monumentului, trasee dotate cu mobilier urban de producție autohtonă, bănci, coșuri de gunoi, panouri explicative toate realizate cu forțele proprii.

Administrarea a început cu instalarea de toalete eficiente, semn real al civilizației. Igienizarea silvică în perimetrul administrat a produs peste 200 de remorci de deșeuri, lemnoase sau generate de turismul necontrolat.

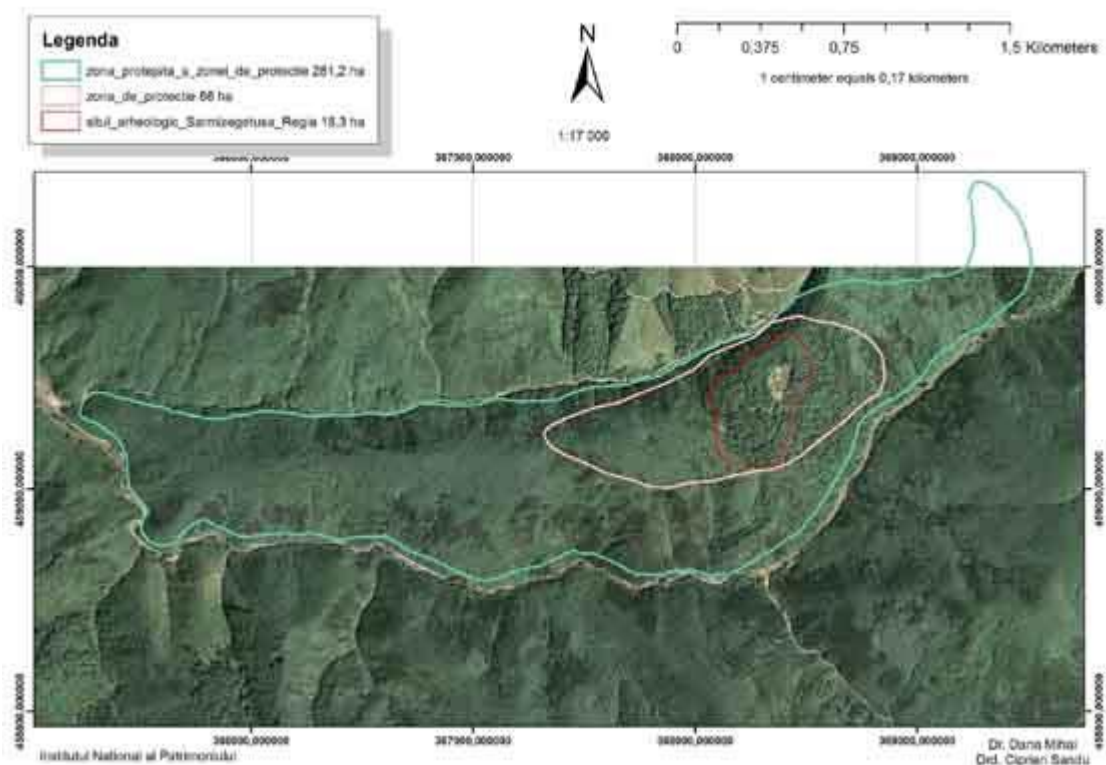
- Renovarea cabanei arheologice, investiție importantă a Consiliului Județean, a adus nivelul cazării la un nivel decent. Construirea a două pavilioane pentru administrație și pentru jandarmerie a fost o altă investiție, la fel ca și clădirea de

la începutul Văii Albe care a fost renovată și care are multiplă funcționalitate, dispecerat trafic, baza de supraveghere a văii, sala expozițională și sediu central pentru jandarmerie.

- Numărul vizitatorilor s-a dublat, ajungând în prezent la peste 40.000 de vizitatori anual. În ultimii 3 ani au fost realizate peste 30 de reportaje de televiziune, 4 filme documentare, și peste 150 de articole de presă scrisă și virtuală.
- Cel mai important aspect de organizare al acestei administrații a fost crearea unui Consiliu Științific, format din specialiști și reprezentanți ai organismelor angrenate în gestionarea administrativă și științifică a monumentului. Acest consiliu, format din reprezentanți ai muzeelor din Deva și Cluj, ai direcției de cultură județene, ai Universității Babeș Bolyai, ai Academiei Române, al Institutului Național al Patrimoniului, al Ministerului Culturii și ai administrației, deși are rol consultativ, trasează linia administrării corecte, în limitele legii, a monumentului.
- Pentru 2016 sunt prevăzute schimbarea stâlpilor de lemn din sanctuarul mare, înlocuirea gardului de la drumul pavat, proiecte aprobate de Ministerul Culturii și finanțate din surse proprii. În clădirea administrației va fi amenajată o expoziție documentară intitulată Sarmizegetusa Regia – inima aurului dacic. De asemenea, este prins în buget elaborarea unui program DALI, sprijinit de o echipă pluridisciplinară pentru întreg patrimoniul monumentului, care urmează a fi etapizat în funcție de finanțările care vor fi obținute.

Sanctuarul mare circular - stâlpii de lemn compromiși

Zona de protecție

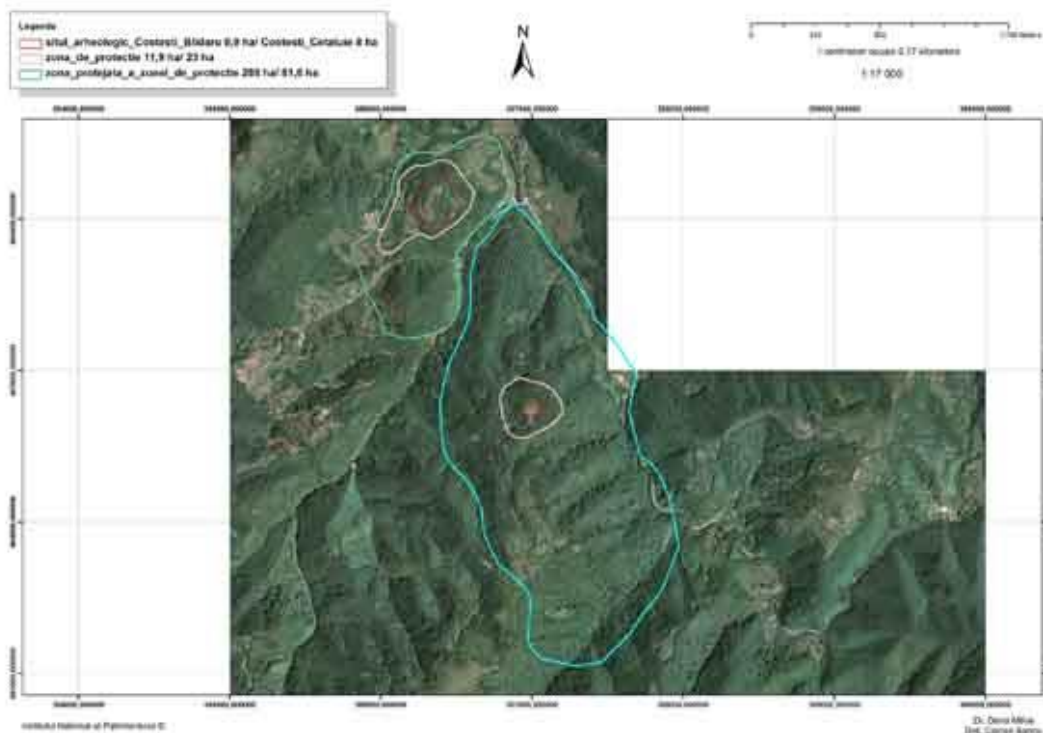
Fortificația dacică de la Costești-Blidaru

Amplasată pe un deal (705 m altitudine) cu perspectivă către valea Mureșului și Sarmisegetusa Regia, controlând drumul antic de acces către aceasta, fortificația de la Costești-Blidaru reprezintă unul dintre exemplele de arhitectură militară cele mai bine elaborate din punct de vedere planimetric ale sistemului din munții Orăștiei. Fortificația de la Costești Blidaru dubla apărarea văii Apei Gardistei în dreptul fortificației de la Costești Cetățuie, pe drumul principal de acces către Sarmizegetusa Regia.

Accesul la cetate este doar pe jos 2 km, pe un drum destul de greoi, neamenajat și lipsit de pază și întreținere.

Cetatea este într-o stare de conservare bună, există un angajat care se ocupă de terenul din jurul cetății. Totuși, agresiunea vizitatorilor își face și aici loc, prin practicarea de ritualuri religioase, depunere de lumânări și alte obiecte liturgice pe zidurile cetății. Încă o dată subliniem faptul că lipsa de pază și supraveghere a cetăților, este un factor de risc maxim pentru păstrarea autenticității și a stării de conservare a acestora.

- Cetatea se află pe proprietăți private – există trei persoane din Ocolîșu Mic (cum. Orăștioara de Sus) care au proprietăți în cetate.

Zona de protecție

Fortificația dacică de la Costești – Cetățuie

Cetatea dacică de la Costești - Cetățuie, sat Costești, cum. Orăștioara de Sus, este amplasată la 3 km sud-vest de actualul sat Costești, pe culmea cunoscută sub numele de "Cetățuia", pe malul stâng al râului Apa Orașului, într-un punct strategic, care controla drumul cel mai direct și mai facil spre capitala regatului dac, Sarmizegetusa Regia.

Cetatea va trece în decursul istoriei prin mai multe faze de întărire și refacere datorate pe de o parte situației sale, de piesă principală a sistemului de apărare al ultimei capitale a regatului dac, iar pe de altă parte, introducerii unor noi tehnici de construcție sau avaturilor războaielor cu romanii. Din punct de vedere al arhitecturii militare, cetatea de la Costești Cetățuie ilustrează cel mai semnificativ, evoluția dacilor de la fortificația Latène de tip fortificație de contur, apărată de val de pământ

și șanț, la fortificația cu incintă din parament dublu de piatră, de inspirație elenistică. Accesul este mai ușor, se poate ajunge cu mașina chiar la poalele Cetății. Până anul trecut exista și un mic chioșc unde se puteau comercializa pliante, cărți, materiale de popularizare despre cetățile dacice. În prezent, chioșcul este închis, iar fostul paznic pensionat.

Proprietar: primăria Orăștioara de Sus.

Situl este semnalizat după cum se poate observa.

Sistem de protecție temporară existent din anii 80, în stare de colaps

Este singura cetate care dispune de un sistem de protecție temporară. Deși foarte vechi, anii 80 și extrem de simplu, chiar inestetic, acest sistem de protecție a contribuit decisiv la păstrarea elevației, (câteva asize de cărămidă arse slab) singura care se păstrează, din cadrul cetăților dacice din Munții Orăștiei. Acest sistem de protecție are însă probleme majore, deoarece aproape că s-a prăbușit cu totul, lăsând descoperită elevația.

Cetatea dacică de la Bănița

Cetatea a fost construită pe o înălțime conică, la limita vestică a văii Jiului, denumită "Dealul Bolii" sau "Piatra Cetății" (904 m), izolată de munții Sebeșului (N) și Retezat (S-V), între DN 7A (E 71) Simeria – Petroșani - Târgu Jiu (la S) și calea ferată (la N), la 4 km est de centrul comunei Bănița.

Cetatea este aproape inaccesibilă și se află la limita vestică a bazinului văii Jiului (altitudine 904 m). Dealul, înconjurat din trei părți de apele râului Bănița, oferea în

mod natural posibilități de apărare, accesul fiind posibil doar pe latura de nord, unde sunt amplasate elementele de fortificare din epoca dacică.

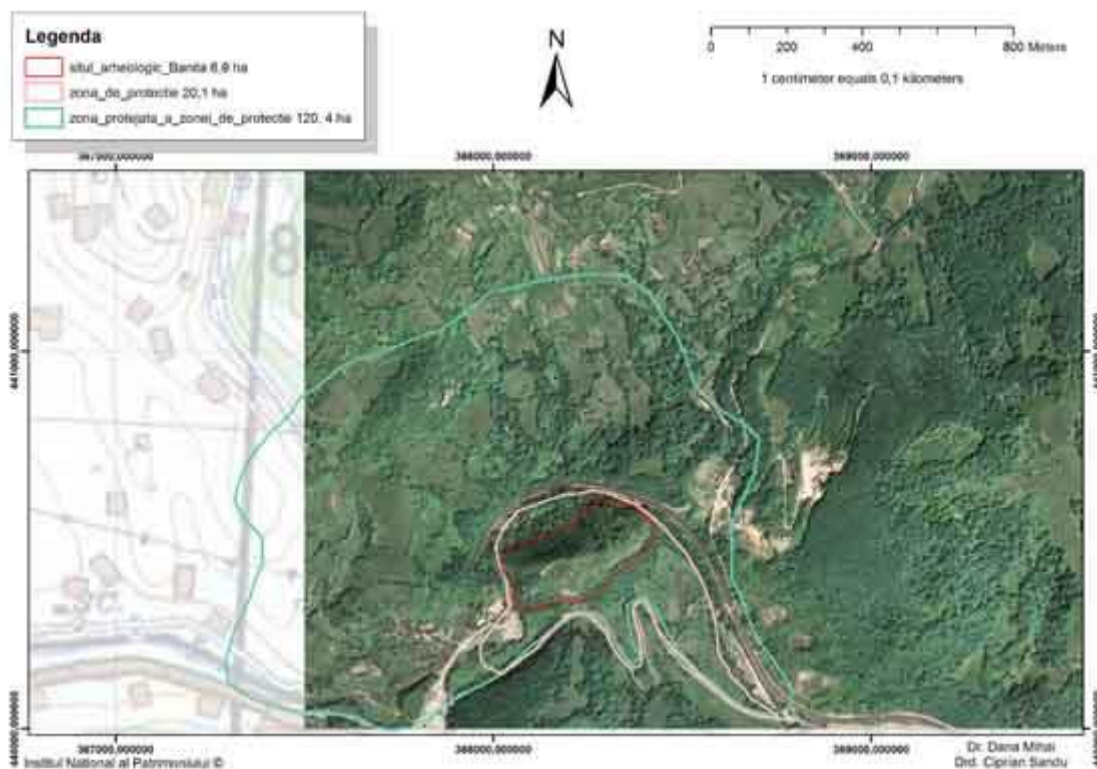
Proprietar al terenului pe care se află cetatea este Primăria din Bănița;

- Din păcate, monumentele abia se mai văd pe teren; nu s-a mai intervenit deloc în ultimii zeci de ani.

- Accesul Este extrem de dificil, doar dinspre calea ferată Simeria – Petroșani, aproape impracticabil pentru un necunoscător.

Pietre fasonate dislocate din zidurile cetății de la Bănița

Zona de protecție

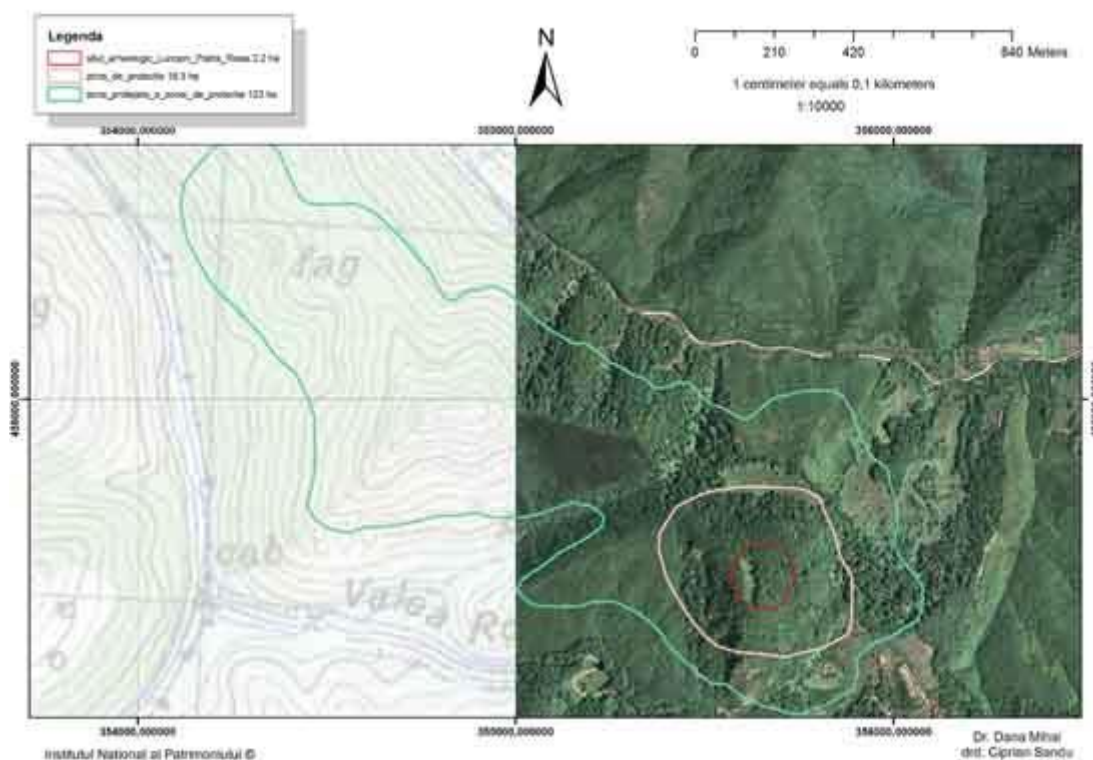
Cetatea dacică de la Piatra Roșie –Luncani

Cetatea dacică de la Luncani- Piatra Roșie se află pe teritoriul satului Luncani (ALUN), comuna Boșorod, județul Hunedoara. Între Pâraiele Valea Roșie și Valea Stângului se ridică masivul stâncos Piatra Roșie (823 m). O sa și o pantă ceva mai domoale îl leagă spre est de celelalte înălțimi; restul pantelor sunt aproape verticale. Cetatea dacică de la Luncani-Piatra Roșie, a fost construită în vârful dealului cu același nume, pe un platou orientat nord-sud, cu lungimea de 16 m și lățimea între 30 și 50 m. Această acropolă naturală, cu spatele și lateralele înconjurată de prăpăstii, are fata orientată către răsărit.

Cetatea este proprietate a statului român, prin Regia Națională a Pădurilor; monumentele sunt slab vizibile pe terenul care este împădurit.

La Piatra Roșie, *într-adevăr elementele de vegetație care au crescut nepermis de mult peste zidurile cetății, pun în pericol integritatea și planimetria acestor ziduri.*

- Accesul auto este dificil, pe un drum forestier, accesibil totuși mult mai ușor față de altele.

Delimitarea cetății de la Piatra Roșie și a zonei de protecție

Cetatea dacică de la Căpâlna, jud. Alba

Situată pe Valea Sebeșului, cetatea dacică de la Căpâlna se află pe teritoriul satului Căpâlna, comuna Săsciori, jud. Alba. Cetatea se află la 18 km de orașul Sebeș. Ruinele acesteia se găsesc pe *Dealul Cetății*, la 2 km spre sud de satul Căpâlna (610 m), pe malul stâng al râului Sebeș.

Dealul Cetății, înalt de 610 m, străjuiește și închide prin poziția sa dominantă valea Sebeșului. Izolat și apărat din trei părți de pante abrupte, numai spre sud-vest, *Dealul Cetății* se leagă, la vârf, prin șaua prelungă formată de culmea dealului Graalului, de dealul Stăuinilor și de celelalte înălțimi ale munților Sebeșului.

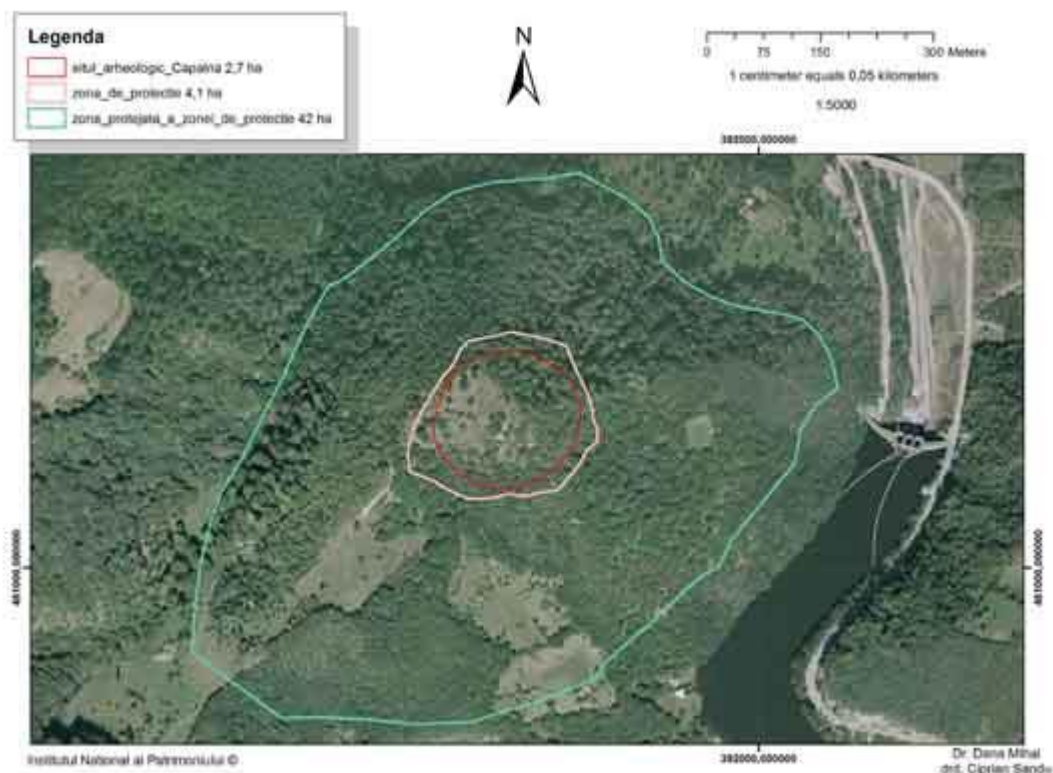
Pentru ridicarea cetății au fost efectuate amenajări prin lucrări de nivelare și tăiere de

terase în stâncă. Cetatea a fost ingenios amplasată chiar în punctul cel mai înalt al *Dealului Cetății*. De jur împrejur, promontoriul este înconjurat de o terasă patrulateră, netedă, cu dimensiunile de 8 x 11 m, din care se mai desprind alte trei mici terase.

Cetatea dacică de la Căpâlna avea rolul de a bara dinspre răsărit accesul către Sarmizegetusa Regia, situată la o depărtare de 40 km. De pe promontoriul cetății se puteau supraveghea nu numai Valea Sebeșului, ci și înălțimile din jur.

Există un proiect de punere în valoare a cetății, finanțat de Consiliul Județean Alba, proiect care se lovește și el de problema regimului juridic încă incert.

Situl este într-o stare de conservare destul de proastă. Nefiind dat în administrare nimănui, nici unei autorități, nu pot fi accesate fonduri private sau publice, întrucât nu există proprietar sau administrator de drept, este păzită prin grija Muzeului Județean.

Zona de protecție

2. REACTUALIZAREA DATE TEHNICE (EVIDENȚA MONUMENTELOR)

Reactualizarea periodică a fișelor analitice de evidență ale celor șase cetăți dacice din Munții Orăștiei, toate înscrise în Lista Patrimoniului Mondial (1999) a fost realizată, la nivelul fișelor analitice minimale, cu ocazia întocmirii de INP în anul 2007, a Albumului UNESCO editat de INMI, Monumente UNESCO din România, precum și cu ocazia noii Liste a Monumentelor Istorice din anul 2010.

Cetatea dacică de la Căpâlna, cod LMI AB-I-s-A-00020 sat CĂPÂLNA; comuna SĂSCIORI "La Cetate. la 1000 m S-SV de podul peste Sebeș, a sec. I a. Chr. - II p.Chr., Latčne, Cultura geto – dacică.

Situl arheologic Sarmizegetusa, cod LMI HD-I-s-A-03190, punct "Dealul "Dealul Grădiștii. Grădiștii", sat GRĂDIȘTEA DE MUNTE; comuna ORĂȘTIOARA DE SUS.

Fortificația dacică de la Costești, punct "Blidaru, HD-I-s-A-03181 "Blidaru", sat Ocolișu Mic, Comuna Orăștioara de Sus, sec. I a. Chr. - II p., Chr., Latene.

Cetatea dacică de la Costești, punct "Cetățuia "Cetățuia Înaltă", cod LMI .HD-I-s-A-03178 , sec. I a. Chr. - II p.Chr., Latčne, sat COSTEȘTI; comuna ORĂȘTIOARA DE SUS.

Cetatea dacică de la Bănița, cod LMI, HD-I-s-A-03156 sat BĂNIȚA; comuna BĂNIȚA "Dealul Bolii.

Cetatea dacică de la Luncani Piatra Roșie, cod LMI HD-I-s-A-03200 Dealul "Piatra Roșie, la S de satul Boșorod, între Valea Luncanilor, Valea Roșie și Valea Stângului, Fortificație sec. I a. Chr. - I p.Chr., Epoca geto dacică, Cultura dacică.

4. ZONELE DE PROTECȚIE

Toate au fost stabilite conform celor trimise către UNESCO în anul înscrierii 1999, așa cum sunt ele expuse în acest raport, transpuse însă pe suport digital și introduse în GIS.

<i>Numele cetății</i>	<i>Zona de protecție</i>	<i>Zona protejată a zonei de protecție</i>
Sarmizegetusa Regia	66 ha	281,2 ha
Costești - Blidaru	0.9 ha	288 ha
Costești - Cetățuie	8 ha	81,8 ha

Piatra Roșie	18,3 ha	123 ha
Bănița	20,1 ha	120,4 ha
Căpâlna	4,1 ha	42 ha

5. MANAGEMENTUL MONUMENTELOR ISTORICE – Este defectuos, în afară de Sarmizegetusa Regia care a fost preluată de Consiliul Județean Hunedoara, care a creat o structură în cadrul ei. Autoritatea științifică în privința cercetărilor arheologice îi aparține Universității din Cluj, respectiv domnului Conf. dr. Gelu Florea pentru toate cetățile dacice din Munții Orăștiei.

Din păcate, lipsa unui administrator de drept asupra cetăților dacice din Munții Orăștiei (cu excepția Sarmizegetusei Regia) face ca acestea să nu poată fi administrate, păzite și întreținute în mod constant și civilizată. Nici un fel de fonduri publice și private nu pot fi alocate în lipsa unui proprietar de drept. Este și motivul pentru care din anul 2004, INP nu a mai putut să aloce fonduri pentru restaurarea și consolidarea acestor cetăți. De asemenea, în cazul cetății de la Piatra Roșie, vegetația crescută peste zidurile cetății, lipsa de întreținere constantă a vegetației face ca blocuri de piatră să fie în situația de a fi dislocate.

6. PROBLEME JURIDICE

Evoluția reglementărilor cu privire la administrarea Parcului Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina și a influențelor acestora asupra cetăților dacice din Munții Șureanu¹.

Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina (PNGM-C) a fost înființat în 1979 prin Decizia 452 a Consiliului Județean Hunedoara ca arie protejată de interes județean.

În anul 1997, prin Hotărârea nr.13/1997 a Consiliului Județean Hunedoara, Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina este recunoscut ca arie protejată de interes județean și este dat în administrarea Muzeului Civilizației Dacice și Romane Deva, incluzându-se cetățile dacice, peșterile aflate în acest areal, etc.

În anul 2000, prin Legea nr 5/2000 Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina

devine arie naturală de importanță națională, astfel pierzându-se, automat, dreptul de administrare județeană a zonei.

În anul 2003 prin HG 230/2003 privind delimitarea rezervațiilor biosferei, parcurilor naționale și parcurilor naturale și constituirea administrațiilor acestora, se stabilesc limitele Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina, limite ce includ și cetățile dacice.

Tot în anul 2003 se emite Ordinul Ministrului Mediului nr 552/2003 prin care este aprobată zonarea interioară a parcului instituiindu-se zonă de conservare specială peste toate monumentele UNESCO din cadrul Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina

În același an, 2003, Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului a aprobat, prin Ordin al ministrului, procedura de încredințare a administrării ariilor naturale protejate, astfel ajungându-și la înființarea Administrației Parcului Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina, structură aflată în subordinea Direcției Silvice Deva.

În anul 2005 Ordinul 494 al Ministerului Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului este modificat ordinul mai sus menționat, însă structura administrării Parcului Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina nu este modificată.

Prin OUG 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice este reglementat și descris regimul zonelor de protecție integrală, astfel că prin alin. (4),(5), respectiv (6) a art. 22 din actul normativ menționat se arată restricțiile cu privire la acest tip de zone, după cum urmează:

(4) Zonele de protecție integrală cuprind cele mai valoroase bunuri ale patrimoniului natural din interiorul ariilor naturale protejate.

(5) În zonele prevăzute la alin. (4) sunt interzise:

(6) Prin excepție de la prevederile alin. (5), în zonele de protecție integrală, în afara perimetrelor rezervațiilor științifice cu regim strict de protecție, se pot desfășura următoarele activități:

- științifice și educative;
- activități de ecoturism care nu necesită realizarea de construcții investiții;

luarea măsurilor necesare de armonizare legislativă (Ordonanța nr. 47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial, Legea nr. 564/2001 pentru aprobarea Ordonanței nr. 47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial, Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor

istorice cu completările și modificările ulterioare, Ordonanța nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, cu modificările și completările ulterioare cu întreaga legislație referitoare la înființarea, organizarea și funcționarea Parcului Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina).

Prin HOTĂRÂREA nr. 1237 din 12 decembrie 2012 s-a înscris trecerea unui monument istoric, cuprins în Lista patrimoniului mondial UNESCO, în inventarul centralizat al bunurilor din domeniul public al statului și în administrarea Ministerului Culturii și Patrimoniului National, precum și transmiterea acestuia din administrarea Ministerului Culturii și Patrimoniului National în administrarea Consiliului Județean Hunedoara Publicat în Monitorul Oficial cu numărul 876 din data de 21 decembrie 2012

7. DOCUMENTAȚII TEHNICE ȘI LUCRĂRI DE CONSERVARE / RESTAURARE

Sarmizegetusa Regia –Studiu de fezabilitate S.C. ASAR 2003

8. STAREA DE CONSERVARE A MONUMENTELOR– in afară de Sarmizegetusa Regia care este păzită, celelalte cetăți nu sunt păzite și amenințate de agresiunea factorilor naturali și umani.

9. INVESTIȚII, DEZVOLTARE TURISTICĂ

La Costești și la Piatra Roșie exista două centre de informare turistică, care încă nu sunt funcționale.

10. RESURSE FINANCIARE - imposibilitatea practicării unei gestiuni coerente, precum și a existenței unui plan de management, așa cum o cere UNESCO, din cauza lipsei unui administrator legal. Imposibilitatea alocării de bani publici sau europeni, din același motiv, cu excepția Sarmizegetusei Regia.

11. SEMNALIZAREA MONUMENTELOR

Peste tot există semnalizare dublă, adică semnalizarea monumentelor UNESCO, dar și semnalizarea din partea Parcului Natural Cioclovina- Grădiștea Muncelului.

12. VIZITATORI – Sarmizegetusa Regia- 40.000 pe an (statistici oficiale), celelalte cetăți au câte 5.000 de vizitatori de an, din nefericire datele sunt cu totul aproximative, in lipsa unor statistici oficiale.

13. PUBLICAȚII, STUDII ȘTIINȚIFICE

Există rapoartele de cercetare arheologică anuale, unde sunt publicate datele sintetice din campania anuală, vezi *Cronica Cercetărilor Arheologice*, 2015, editată de INP, precum și edițiile anterioare editate CIMEC.

De asemenea, în anul 2007, a fost publicat un album cu privire la toate monumentele UNESCO din România, incluzând și Cetățile dacice din Munții Orăștiei, editor INMI, Ghid Album despre Cetățile dacice din Munții Orăștiei, autori Adriana și Eugen Pescaru.

14. FESTIVALURI, DEZBATERI, SIMPOZIOANE

Muzeul Civilizatei Dacice și Romane. Consiliul Județean Hunedoara și Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva organizează anual Sesiunea anuală de comunicări științifice a Muzeului.

La Sarmizegetusa Regia - se organizează în septembrie festivalul *Dac - Fest* în comuna Costești de către Fundația Terra Dacica Aeterna, aflat deja la a treia ediție. De asemenea, la Sarmizegetusa Regia se organizează *Ziua Porților Deschise* – 20 august în fiecare an.

De asemenea, se organizează o manifestare care se intitulează *Istorie/Natură/Cultură* – organizată de Consiliul Județean în colaborare cu Consiliul Local.

Ziua Porților Deschise, 2015 Muzeul National de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca, în parteneriat cu Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Consiliul Județean Hunedoara, Serviciul Public de Administrare a Monumentelor Istorice Deva, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca și Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva a organizat pe 15 august 2015, „Ziua Porților Deschise” pe șantierul arheologic Sarmizegetusa Regia (Grădiștea de Munte), jud. Hunedoara. Ediția din acest an evenimentului a fost una în cadrul căreia vizitatorii au avut ocazia să interacționeze cu tehnologii 3D de ultimă generație folosite pentru punerea în valoare a multora dintre vestigiile dacice din Munții Orăștiei. Programul propus publicului a cuprins un ghidaj amplu al monumentelor din cetate și al cercetărilor arheologice aflate în curs; în acest context, o atenție specială a fost acordată unei descoperiri recente, și anume, o matriță din bronz cu ajutorul căreia se ornamentau foi subțiri din metale prețioase (aur și argint) sau din aliaj pe bază de cupru.

De asemenea au fost prezentate și cele mai recente reconstituiri și scanări 3 D ale artefactelor și monumentelor dacice, realizate în cadrul proiectului „**Când viața cotidiană antică devine patrimoniu UNESCO. Scanarea, restaurarea digitală și contextualizarea artefactelor dacice din Munții Orăștiei**”. Proiectul este finanțat prin Mecanismul Financiar SEE 2009-2014 linia de proiecte: **PA16/RO12 Conservarea și revitalizarea patrimoniului cultural și natural**. Promotorul acestui proiect este Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, iar parteneri sunt Muzeul National de Istorie a Transilvaniei, Universitatea Babeș-Bolyai și Muzeul Civilizației Dacice și Romane.

Pensiuni

La Căpâlna exista o pensiune chiar lângă DN, care este dată în folosință, dar unde nu există nici un fel de informații despre cetatea de la Căpâlna. Există o semnalizare veche a cetății din Drumul național, și una nouă pusă de MDRT. La Costești – există mai multe pensiuni, Popasul Dacilor, Kotiso, La Istrate, Blidaru, etc.

La Piatra Roșie, există o locuință, care, fără a fi pensiune, poate oferi cazare.

15. DEZVOLTAREA MESERIILOR TRADIȚIONALE – nu am avut informații cu privire la astfel de preocupări.